

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA ZA NIEUMYŚLNE SPOWODOWANIE ŚMIERCI WEDŁUG USTAWODAWSTWA KARNEGO UKRAINY

Nelia Makowiecka

Państwowy Uniwersytet Spraw Wewnętrznych we Lwowie
Ukraina
<https://orcid.org/0000-0002-1523-4737>

Streszczenie: W artykule poruszono podstawowe prawnokarne problemy ochrony prawa człowieka do życia w Ukrainie. Pod uwagę bierze się teoretyczne i praktyczne problemy odpowiedzialności karnej za nieumyślne spowodowanie śmierci człowieka wynikające z Kodeksu karnego Ukrainy. Podkreślone zostały cechy przedmiotowej strony tego przestępstwa: wina, motyw i cel.

Słowa kluczowe: nieumyślne spowodowanie śmierci, wina, motyw i cel spowodowania śmierci człowieka, odpowiedzialność karna, Kodeks karny Ukrainy

WPROWADZENIE

Liczba osób skazanych za nieumyślne spowodowanie śmierci, w przeciwieństwie do liczby skazanych za zabójstwo umyślne jest stosunkowo mała. W 2013 r. organy spraw wewnętrznych zarejestrowały 219 nieumyślnych spowodowań śmierci i aż 5861 zabójstw umyślnych. Jednakże trzeba pamiętać o błędach wynikających z kwalifikacji czynów osoby w określeniu strony podmiotowej przestępstwa.

I

Strona podmiotowa nieumyślnego spowodowania śmierci jest podstawowym czynnikiem tego przestępstwa. Pojęcia „strona podmiotowa” nie używa się w ustawodawstwie karnym Ukrainy, natomiast ustawodawca określa go poprzez znamiona przestępstwa, takie jak wina, motyw oraz cel dokonania przestępstwa.

Pojęcie winy przez nieostrożność (nieumyślnej) w prawie karnym, w odróżnieniu od pojęcia winy umyślnej, ustawodawca definiuje biorąc pod uwagę stosunek sprawcy do skutków swoich czynów (art. 25 k.k.). Na tym polega jakościowe rozróżnienie pomiędzy umyślnością a nieostrożnością, która odnosi się do formy prezentacji legislacyjnej oraz istoty czynu.

Pojęcie „nieostrożności” przewiduje jej dwa rodzaje – arogancję karną oraz niedbalstwo karne. Określając oba rodzaje nieostrożności, art. 25 k.k. nie wskazuje ich cech ogólnych. Natomiast w literaturze przedmiotu dość często akcentuje się różnice pomiędzy arogancją karną i niedbalstwem karnym, zaś z innej strony, podkreśla się podobieństwo arogancji karnej i intencji pośredniej¹. Rozróżnienie rodzajów winy przez nieostrożność ma znaczenie praktyczne. W przypadku zabójstwa, właściwe jej określenie jest niezbędne do kwalifikacji czynów, oceny stopnia winy podczas indywidualizacji kary, uwzględnienia właściwości osoby w wymierzeniu wobec niej interwencji profilaktycznych, ustalenia zakresu okoliczności, które mają być udowodnione.

Niektórzy Autorzy uważają, że zaniedbanie karne jest łagodniejszą formą winy, niż arogancja karna². Inni badacze nie dostrzegają podstaw do potraktowania arogancji karnej jako bardziej niebezpiecznego, cięższego rodzaju winy z nieostrożności, w porównaniu z niedbałością karną. Twierdzą, że wszystko zależy od okoliczności każdego czynu z osobna, osoby sprawcy oraz przyczyn, które spowodowały dopuszczenie się arogancji karnej lub niedbalstwa karnego; przy tym Autorzy ci odwołują się do stanowiska cywilistów, którzy uważają, że niedbalstwo i arogancja wskazują na formę, nie zaś na stopień winy³.

Słusznie uważa S.V. Borodin, gdy sugeruje, że zaostrzenie odpowiedzialności z nieostrożności, dokonane wskutek arogancji karnej, opiera się na tym, że zawiera świadome naruszenie określonych reguł bezpieczeństwa, chroniących życie ludzkie⁴.

---

¹ Б.С. Утевский, *Вина в советском уголовном праве*, Гос. изд. юрид. лит., Москва 1950, s. 246–272.

² С.В. Бородин, *Квалификация преступлений против жизни*, Юрид. лит. Москва 1977, s. 40; Н.Г. Кадников, *Классификация преступлений по уголовному праву России: Монография*, Юридический институт МВД РФ, Москва 2000, s. 55.

³ О.С. Иоффе, *Ответственность по советскому гражданскому праву*, ЛГУ, Львів 1955, s. 143; С.В. Бородин, *Квалификация преступлений против жизни*, s. 121.

⁴ С.В. Бородин, *Квалификация преступлений против жизни*, s. 195.

W przypadku spowodowania śmierci, dokonanego wskutek arogancji karnej, sprawca jest w stanie przewidzieć niebezpieczeństwo powszechne swoich czynów lub zaniechania działań, które może spowodować śmierć drugiego człowieka, jednak lekkomyślnie liczy na uniknięcie takiego skutku (ust. 2 art. 25 k.k.). Określając składnik intelektualny arogancji karnej, ustawodawca wskazuje jedynie na przewidywanie zaistnienia skutków powszechnie niebezpiecznych i nie wspomina o uświadamianiu przez sprawcę powszechnie niebezpiecznego charakteru swoich czynów (w przeciwieństwie do definicji przestępstwa umyślnego). To daje niektórym badaczom podstawę twierdzić, że w tym rodzaju nieostrożności sprawca nie jest świadomy niebezpieczeństwa swoich czynów⁵. Jednocześnie są tacy, którzy twierdzą wręcz przeciwnie, – że sprawca wtedy uświadamia sobie niebezpieczeństwo swoich czynów⁶. Argumentem głównym zwolenników ostatniego stwierdzenia jest to, że podczas arogancji karnej podmiot przewiduje możliwość zaistnienia skutków powszechnie niebezpiecznych swoich działań, a więc koniecznie musi rozumieć niebezpieczeństwo powszechne samych działań, ponieważ rozumienie zagrożenia skutków jest możliwe tylko, gdy rozumie się niebezpieczeństwo samych działań. Zwolennicy pierwszego stwierdzenia opierają się o fakt, że osobą jest świadoma jedynie faktycznej strony nieumyślnego spowodowanie śmierci i rozumie, że naruszyła reguły bezpieczeństwa. Uświadomienie sobie przez sprawcę niebezpieczeństwa powszechnego swoich czynów, mające znaczenie karne, nie istnieje. Sprawca w swej świadomości neutralizuje to niebezpieczeństwo poprzez okoliczności, które mogą jego zdaniem zapobiec możliwym skutkom. Początkowo podmiot uświadamia sobie niebezpieczeństwo, potem zaś, na mocy okoliczności konkretnej sytuacji, wyklucza je. Przywołana opinia wydaje się bardziej uzasadniona. Ustawodawca w określeniu arogancji karnej nie dodał do składnika intelektualnego nastawienia psychicznego podmiotu do swoich czynów, i z tego powodu rozstrzygnięcie analizowanej kwestii nie ma znaczenia prawno-karnego. Zależy ono od możliwości abstrahowania się od charakteru czynów, przewidując jednak ich skutki społecznie niebezpieczne. Psycholodzy z po-

⁵ К. Тихонов, *К вопросу о разграничении форм виновности в советском уголовном праве*, „Правоведение” 3 (1963), s. 87; С.В. Гончаренко, *Преступная небрежность. Уголовно-правовой и криминологический аспекты. Автореф. дис... к-та юрид. наук: 12.00.08 / КВШ им. Ф.Э., МВД СССР, Київ 1990*, s. 108.

⁶ В.А. Мысливый, А.Н. Опальченко, *Уголовная ответственность за допуск к управлению транспортными средствами водителей, находящихся в состоянии опьянения*, НИИРЮ Украинской академии внутренних дел, Київ 1992, s. 60.

mocą takich kategorii jak „motywacja ograniczona” oraz „filtr wewnętrzny” pozwalają odpowiedzieć na to pytanie twierdząco⁷.

W odniesieniu do charakteru przewidywania skutków w przypadku arogancji karnej, warto odnotować, że na podstawie wiedzy teoretycznej oraz praktycznej o tym, że zachowywanie się w określony sposób może spowodować śmierć człowieka, sprawca przewiduje taką możliwość, razem z tym odrzucając takie przypuszczenie odnośnie do konkretnego przypadku. Sprawca jest świadomy tego, że na ogół jego zachowanie jest o charakterze niebezpiecznym, licząc jednak na oddziaływanie sił przeciwstawnych, które – jego zdaniem – powinny zapobiec skutkom powszechnie niebezpiecznym. W zależności od tego, który z dwu przywołanych czynników wysuwa się na pierwszy plan, Autorzy proponują różne formy analizowanego rodzaju winy.

Niektórzy twierdzą, że w przypadku arogancji karnej sprawca przewiduje możliwość zaistnienia określonego skutku powszechnie niebezpiecznego w postaci śmierci drugiego człowieka, więc, dokonując czynu, podejmuje ryzyko spowodowania jego śmierci. Zakłada się, że arogancja karna nacechowana jest lekkomyślnym zdecydowaniem sprawcy dokonania takich czynów, „bez względu na przewidywalne możliwe lub ewentualne (w tym przypadku nieuniknione) skutki powszechnie niebezpieczne”⁸.

Bardziej odpowiednie wydaje się inne podejście, którego zwolennikiem jest V.G. Makashvilli. Sugeruje on, że wyżej przywołane podejście B.S. Utievskiego i innych badaczy nie docenia momentu, mającego istotne znaczenie dla arogancji karnej. Mianowicie, podstawą decyzji działania w określonym kierunku jest przekonanie osoby o niewystąpieniu skutków szkodliwych. Osoba więc, nie tylko nie chce spowodować śmierci innemu człowiekowi, lecz również wyklucza taką możliwość w określonym przypadku⁹. Nie docenia niebezpieczeństwa dlatego, że spodziewa się uniknąć szkodliwych skutków na mocy własnych cech lub innych okoliczności.

Odrzucając możliwość nastania szkodliwych skutków w określonych okolicznościach, osoba odnosi się do konkretnych czynników, które – jej zdaniem – powinny zapobiec takim konsekwencjom; jednakże takie oczekiwanie okazuje się bezpodstawne i lekkomyślne. Na przykład V.F. Kyrychenko uważa, że sprawca myli się co do przebiegu związku przyczynowo-skutkowego, nierozważnie przeszacowuje znaczenie sił przeciwstawnych, które

⁷ Е.Б. Ильин, *Мотивация и мотивы*, Питер, Санкт-Петербург 2000, s. 75–89.

⁸ Б.С. Утевский, *Вина в советском уголовном праве*, s. 268.

⁹ В.Г. Макашвили, *Уголовная ответственность за неосторожность*, Гос. изд. юрид. лит., Москва 1958, s. 19.

okazały się niewystarczające, by zapobiec zaistniałemu skutkowi¹⁰. Aczkolwiek sprawca powinien i mógł przewidzieć śmierć innej osoby w określonych okolicznościach. To właśnie ten aspekt decyduje w ocenie stanu psychicznego osoby działającej z arogancją karną. Powodując śmierć poszkodowanego poprzez arogancję karną, sprawca świadomie narusza określone reguły bezpieczeństwa.

Podmiot nieumyślnego spowodowanie śmierci może odwoływać się do okoliczności o różnym charakterze: a) okoliczności należących do osoby i działań winnego – może liczyć na swoją wiedzę, doświadczenie, umiejętności, które – w jego przekonaniu – pozwalają uniknąć spowodowania śmierci; b) okoliczności należących do warunków, w których podmiot dokonuje lub zaniedbuje wykonania czynów; c) okoliczności należących do działań innych osób, w szczególności do poszkodowanego; d) działania sił natury; e) charakterystyki narzędzi i środków wykorzystywanych przez sprawcę¹¹.

Nieumyślne spowodowanie śmierci z arogancją karną występuje wtedy, gdy podmiot, dokonując czynów, przewidywał możliwość spowodowania śmierci człowieka, lecz lekkomyślnie liczył, że to się nie stanie¹².

Zaniedbanie karne różni się od arogancji karnej tym, że winny nie tylko nie chce, nie przypuszcza, ale również nie przewiduje możliwości spowodowania śmierci drugiego człowieka. Oznacza to, że on nie przewiduje faktycznej możliwości nastania takich skutków lub nie przypuszcza, że one mogą mieć charakter powszechnie niebezpieczny. Na tym polega osobliwość takiego rodzaju winy, a również trudności z jej określeniem. Do dodatkowych znamion strony podmiotowej nieumyślnego spowodowania śmierci należą motyw i cel, które zawsze mają znaczenie prawno-karne.

W literaturze przedmiotu często zauważa się potrzebę rozróżnienia prawno-karnego pojęcia motywu jako znamiona przestępstwa, w których postaci mogą występować tylko takie motywy do popełnienia przestępstwa, które są uświadomione oraz nadają się do określenia werbalnego; oraz kryminalistyczne pojęcie motywu, które zbiega się z psychologicznym¹³.

---

¹⁰ В.Ф. Кириченко, *Значение ошибки по советскому уголовному праву*, Изд-во АН СССР, Москва 1952, s. 69.

¹¹ П.С. Дагель, Д.П. Котов, *Субъективная сторона преступления и ее установление*, Издательство Воронежского университета, Воронеж 1974, s. 134–135.

¹² В.К. Гришук, *Вбивство через необережність за кримінальним кодексом України 2001 року*, „Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права” 1 (2003), s. 123.

¹³ С.В. Гончаренко, *Преступная небрежность*, s. 15.

W psychologii za motyw uważane są czynniki aktywności człowieka, siła napędowa, stojąca za jego czynami, źródło jego zachowania. Niektórzy Autorzy twierdzą, że motywem człowieka jest jedyny czynnik – potrzeba człowieka w czymś w określonych okolicznościach, która subiektywnie wyraża się w postaci instynktów i pragnień¹⁴. Inni zaś, uważając potrzebę za podstawowy czynnik zachowania człowieka, nie zaprzeczają istnienia innych pobudek¹⁵. Ostatnie zdanie wydaje się bardziej przekonujące, ponieważ oprócz potrzeb, motywem zachowania człowieka mogą również być emocje, uczucia, zainteresowania.

Zdaniem niektórych uczonych, motyw i cel możliwe są wyłącznie w przestępstwach umyślnych¹⁶. Inni twierdzą, że motyw i cel występują również w przestępstwach z nieostrożności (takie zdanie wydaje się bardziej odpowiednie)¹⁷. Badania motywów nie powinny ograniczać się do zakresu przestępstw umyślnych. Nieumyślne spowodowanie śmierci zwykle ma charakter świadomy i wolicjonalny, i z tego powodu jest ono umotywowane i intencjonalne. W związku z powyższym, należy zgodzić się ze stwierdzeniem S.A. Tararukhina, że zaprzeczenie motywu w przestępstwach z nieostrożności jest zaprzeczeniem czynnika wolicjonalnego czynów przestępnych, bo wola bez motywu nie istnieje¹⁸.

W literaturze prawniczej istnieją rozważania o tym, że specyfika wolicjonalna przestępstwa, popełnionego z nieostrożności, jest uwarunkowana własnym motywem i celem tego przestępstwa, które nie rozpowszechniają się na jego skutki powszechnie niebezpieczne. Ich treść zawiera się w aktach zachowawczych, które są niezgodne z obowiązkami osoby. Podczas wykonania omawianych czynności przestępczych, skutki powszechnie niebezpieczne nie są celem działań sprawcy, lecz następstwami ubocznymi i wtórnymi¹⁹.

---

¹⁴ Ш.Ш. Чхартишвили, *Место потребности и воли в психологии человека*, „Вопросы психологии” 2 (1958), s. 116–121.

¹⁵ А.В. Наумов, *Мотивы убийств. Учебное пособие*, ВСШ МВД СССР, Волгоград 1969, s. 10.

¹⁶ Ш.С. Рашковская, *Субъективная сторона преступления*, ВЮЗИ, Москва 1961, s. 25.

¹⁷ А.В. Савченко, *Мотив і мотивація злочину: Монографія*, Атіка, Київ 2002, s. 67.

¹⁸ С.А. Тарарухин, *Установление мотива и квалификация преступлений*, Вища школа, Київ 1977, s. 34.

¹⁹ П.С. Дагель, *Проблемы вины в советском уголовном праве*, „Ученые записки Дальневосточного государственного университета” 21 (1968), s. 107.

II

Odnosnie do celu nieumyślnego spowodowania śmierci, to według zdania V.M. Kudriavceva, podmiotowy obraz celu jest obecny w każdym akcie wolicjonalnym²⁰. Jednakże cel, który jest wyobrażeniem pożądanego skutku, nie wpisuje się w ramy zaniedbania karnego. Właśnie dlatego w odniesieniu do nieumyślnego spowodowania śmierci nie wolno mówić o celu przestępczym w jego tradycyjnym traktowaniu. „Przestępny w końcu jest nie sam cel, lecz wybrany sposób działania, który spowodował skutki karne”²¹.

III

W przestępstwach z nieostrożności, w odróżnieniu od umyślnych, motyw ma niektóre osobliwości. W przypadku nieumyślnego spowodowania śmierci powiązanie motywu i celu ze skutkami przestępczymi w postaci śmierci człowieka ma bardziej pośredni charakter (w przeciwieństwie do zabójstwa umyślnego).

Przy tym warto odnotować, że motyw zachowania umyślnego zbiega się z motywem umyślnego zabójstwa; podczas gdy w zachowaniu nieumyślnym taka zbieżność nie występuje. Rozłączenie powiązania motywu i skutku przestępczego w postaci śmierci poszkodowanego jest osobliwością zachowania osoby podczas nieumyślnego spowodowania śmierci.

Nieumyślne spowodowanie śmierci, jak również każde inne przestępcze działanie z nieostrożności, jest motywowane i intencjonalne. Różnica pomiędzy motywem i celem przestępstw umyślnych i nieumyślnych polega na tym, że odgrywają one różną rolę w mechanizmie psychologicznym przestępstw umyślnych i nieumyślnych, spowodowaną różnością powiązania motywu i celu ze skutkami przestępczymi.

Motyw i cel spowodowania śmierci wskutek arogancji karnej nie obejmują skutków przestępczych, ponieważ podmiot bierze pod uwagę skutki społecznie niebezpieczne w postaci śmierci osoby poszkodowanej, które on może wywołać przez swoje czyny, lecz lekkomyślnie liczy na ich uniknięcie.

²⁰ О.Л. Дубовик, *Механизм преступного поведения*, Наука, Москва 1981, s. 43.

²¹ В.Е. Кваши, *Преступная неосторожность. Социально-правовые и криминологические проблемы*, Издательство Дальневосточного университета, Владивосток 1986, s. 104.

Podstawą każdego spowodowania śmierci z nieostrożności jest błąd wywołujący szkodę w zakresie relacji społecznych. Bezpośrednia zachęta do popełnienia czynów społecznie niebezpiecznych nie istnieje. Motyw decyduje tylko o wykonaniu czynu powodującego zaistnienie takich skutków²².

Warto zaakcentować, że w przypadkach arogancji karnej oraz zaniedbania karnego skutki powszechnie niebezpieczne nie występują w postaci celu przestępstwa. Podczas zaniedbania karnego śmierć drugiej osoby nie jest oczekiwana, dlatego to skutki powszechnie niebezpieczne nie uczestniczą w powstawaniu motywów, razem z tym czyny przestępne są intencjonalne i umotywowane. W przypadku arogancji karnej, możliwość spowodowania śmierci drugiej osobie jedynie bierze się pod uwagę, lecz nie jest ona pożądana; osoba, popełniająca takie przestępstwo lekkomyślnie liczy na jej uniknięcie.

W obu przypadkach powszechnie niebezpieczne konsekwencje nie mogą występować z celem przestępstwa z powodu braku żądania ich jako pożądanego przyszłego skutku. Występuje tu niejako rozbieżność celu i skutku oraz zjawisko „osiągnięcia celu” – jak to określają niektórzy Autorzy. Odpowiedzialność zatem następuje wtedy, gdy zostanie ustalone, że osoba obiektywnie – powinna, a subiektywnie – mogła przewidzieć takie konsekwencje, które spowodowały jej czyny.

P.S. Dagel odnotowuje, że motyw do popełnienia przestępstwa występuje wyłącznie w przestępstwach umyślnych. Natomiast „przestępstwa z nieostrożności są nacechowane luką pomiędzy motywem, celem oraz skutkami działania, które faktycznie zaistniały: motyw nie obejmuje skutku, cel zostaje nie osiągnięty lub osiągnięty”²³.

Inni Autorzy, wskazując na specyfikę motywów popełnienia przestępstw z nieostrożności w porównaniu z motywami przestępstw umyślnych, sugerują, że są to motywy społecznie niebezpiecznego zachowania, które wywołały skutek przestępny, nie zaś motywy samego przestępstwa, ponieważ skutek przestępny w nich nie jest objęty świadomością. Przykładowo, I.G. Filanovskiy proponuje rozróżniać motywy popełnienia przestępstwa oraz motywy zachowania powszechnie niebezpiecznego, które spowodowały skutek przestępny²⁴. Z takim punktem widzenia zgadzają się kryminolodzy, którzy

²² А.В. Савченко, *Мотив і мотивація злочину: Автореф. дис... к-та юрид. наук: 12.00.08*, Київ: Національна академія внутрішніх справ 1999, s. 13.

²³ П.С. Дагель, *Проблемы вины в советском уголовном праве*, s. 128.

²⁴ И.Г. Филановский, *Мотивы и цели преступления*, „Социалистическая законность” 2 (1968), s. 11–12.

wskazują, że motyw i cele w przestępstwach z nieostrożności są „motywami i celami zachowania osoby”, która popełniła przestępstwo z nieostrożności²⁵.

Motyw nieumyślnego spowodowania śmierci nie zawsze wyraża przekonania i poglądy sprawcy. Poniekąd motyw nie tylko nie odpowiada osobie sprawcy, ale jest wręcz niezgodny z nią. Osoby, nacechowane pozytywnie, w niektórych przypadkach mogą kierować się negatywnymi lub neutralnymi motywami, i odwrotnie.

Zatem, motyw i cele przestępstw z nieostrożności nie zawsze są zbieżne między sobą i z postawą społeczno-moralną osoby. Niemniej, kara za czyny zależy nie tyle od motywów, ile od wyrządzonych skutków w postaci śmierci człowieka. Właśnie dlatego nie można zgodzić się z opinią tych kryminologów, którzy uważają, że motyw i wszystkie przestępstwa są antyspołeczne i negatywne²⁶.

Określenie motywu jest konieczne do rozumienia społecznie-psychologicznych mechanizmów, powodujących przestępne zachowanie. Istota nieumyślnego spowodowania śmierci polega na tym, że osoba winna nie chciała wywołać szkodliwych skutków, nie miała tego na celu. Śmierć jako skutek przestępczy jest rezultatem ubocznym innych działań, chociaż są one umotywowane i intencjonalne. Z tego powodu, określenie celów i motywów przestępstwa ma doniosłe znaczenie dla zidentyfikowania czynników i okoliczności, którymi kierowała się osoba. V.I. Zhuliov właściwie uważa, że cele i motyw pomagają „lepiej zrozumieć subiektywną stronę przestępstwa, stymulatory i sprężyny indywidualnego zachowania osoby”²⁷.

PODSUMOWANIE

Nieumyślne spowodowanie śmierci jest specyficznym przestępstwem, ponieważ w nim czyny podmiotu są nakierowane nie na pozbawienie życia

²⁵ Б.А. Петелин, *Значение мотива и цели при неосторожном преступлении*, „Советская юстиция” 7 (1973), s. 8–11; В.Е. Квашиш, *Профилактика неосторожных преступлений*, Научно-издательский и редакционно-издательский отдел Киевской высшей школы МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, Київ 1981, s. 44–50; А.А. Эйсман, Н.А. Коровина, *Угроза наступления тяжких последствий и ее доказывание по делам о нарушениях правил безопасности движения на транспорте*, „Вопросы борьбы с преступностью” 42 (1985), s. 59.

²⁶ Н.Ф. Кузнецова, *Мотивация преступлений и тенденции ее применения*, „Вопросы советской криминологии” 2 (1976), s. 5.

²⁷ В.И. Жулев, *Предупреждение дорожно-транспортных происшествий: Практическое пособие*, Юрид. лит., Москва 1989, s. 119.

innej osoby, lecz na osiągnięcie innego skutku, który nie koniecznie musi być przestępny. Znaczenie badań strony podmiotowej nieumyślnego spowodowania śmierci polega na tym, że cechy nieostrożności mają decydujące znaczenie dla prawidłowej oceny powszechnego niebezpieczeństwa dokonanych czynów, odróżnienia nieumyślnego spowodowania śmierci od innych rodzajów ataków na życie, należytej kwalifikacji przestępstwa oraz wymierzenia kary za jego popełnienie.

Odróżnienie rodzajów winy z nieostrożności ma również znaczenie praktyczne. Prawidłowe ustalenie rodzaju winy za popełnione nieumyślne spowodowanie śmierci jest niezbędne do kwalifikacji popełnionych czynów, określenia stopnia winy podczas indywidualizacji kary, uwzględnienia charakterystyki osoby w celu wymierzenia przeciwko niej zapobiegawczych interwencji, określenia wszystkich okoliczności podlegających udowodnieniu.

Dodatkowymi cechami podmiotowej strony nieumyślnego spowodowania śmierci są motyw i cel. One mogą być negatywne, pozytywne lub neutralne. Wyjaśnienie motywu przestępstwa pozwala określić realną charakterystykę społeczną osoby i powiązać z nią popełnione czyny.

PIŚMIENNICTWO

- Borodin, Sergey. 1977. *Kwalifikacja przestępstw przeciw życiu*. Moskwa: Juryd. lit.
- Chkhartishvili, Grigoriy. 1958. „Mesto potrebnosti i woli w psychologii czelowieka.” *Woprosy psuchologii* 2:116–121.
- Dahel, Petro, i Denis Kotov. 1974. *Subiektywnaja storona prestuplenia i jejo ustanowlenie*. Woroniez: Izdatelstwo Woroniezskogo uniwersyteta.
- Dahel, Petro. 1968. „Problemy wyny w sowetskom ugolownom prawie.” *Uczonye zapiski Dalnewostocznego gosudarstwenного uniwersyteta* 21:106–112.
- Dubovyk, Oleksandr. 1981. *Mechanizm prestupnogo powedenia*. Moskwa: Nauka.
- Eysman, Aleksandr, i H.A. Korowina. 1985. „Ugroza nastuplenua tiazkich posledstwij i Jejo dokazywanie po delam o narusheniach pravil bezopasnosti dwizenia na transporte.” *Woprosy borby s prestupnostiu* 42:54–61.
- Filanovskiy, Igor. 1968. „Motiwy i celi pestuplenia.” *Socialisticzeskaja zakonnost* 2:11–12.
- Honcharenko, Serhiy. 1990. *Prestupnaja nebreznost. Ugolowno-prawowej i kryminologicheskij aspekty*. Kijów: MWD SSSR.
- Hryshchuk, Viktor. 2003. „Wbywstwo czerez neobereznist za kryminalnym kodeksom Ukrainu 2001 roku .” *Wisnyk Hmelnyckogo instytutu regionalnogo upravlinnja ta prawa* 1:118–128.
- Ilin, Evgeniy. 2000. *Motywacia i motywu*. Petersbur: Piter.
- Joffe, Olympiad. 1955. *Otwetstwennost po sowetskomu grazdanskomu pravu*. Lwów: LGU.
- Kadnikow, Nikita. 2000. *Klasyfikacia prestypulenij po ugoloanomu pravu Rosiji: Monografia*. Moskwa: Juridiczeskij instytut MWD RF.
- Kuznetsova, Natalya. 1976. „Motywacia prestuplenij i tendencii jejo primenenia.” *Woprosy sowetskoj kryminologii* 2:3–12.

- Kvashis, Vitaliy. 1981. *Profilaktuka neostoroznyh prestuplenij*. Kijów: Nauczno-izdatelskij i redakcionno-izdatelskij otdel Kijewskoj wysšej shkoly MWD SSSR im. F.J. Dzerzunskogo.
- Kvashis, Vitaliy. 1986. *Prestupnaja neostoroznost. Socjalno-prawowyje i Kryminologičeski-je problemy*. Wladiwostok: Izdatelstwo Dalnewostochnogo uniwersyteta.
- Kyrychenko, Volodymyr. 1952. *Znachenije oshubki po sowetskomu ugolownomu pravu*. Moskwa: Izdwo AN SSSR.
- Makashvili, Viktor. 1958. *Ugolownaja otwetstvennost za neostoroznost*. Moskwa: Gos. izd. Juryd. lit.
- Myslivyy, Vladimir. 1992. *Ugolownaja otwetstvennost za dopusk k uprawnieniu transportny-mi sredstvami woditelej, nachodiashchychsia w sostojanii opjanenia*. Kijów: NIiRiO Ukrajinskoj akademiji wnutrennich del.
- Naumov, Anatolij. 1969. *Motivy ubijstw. Učebnoje posobie*. Wołgograd: WSSZ MWD SSSR.
- Petelin, Boris. 1973. „Znachenie motiwa i celi pri neostoroznom prestuplenii.” *Sowetskaja justicia* 7:8–11.
- Rashkovskaya, Anna. 1961. *Subjektivnaja storona prestuplenia*. Moskwa: WJZI.
- Savchenko, Aleksandr. 1999. *Motyw i motywacia zloczynu*. Kijów: Nacionalna academia wnytrishnich spraw.
- Savchenko, Aleksandr. 2002. *Motuw i motywacia zloczynu: Monografija*. Kijów: Atika.
- Tararukhin, Sergej. 1977. *Ustanowlenie motywa i kwalifikacia prestuplenij*. Kijów: Wyszcha szkola.
- Tikhonov, Vyacheslav. 1963. „K woprosu o rozgraniczenii form winownosti w sowetskom ugolownom prawe.” *Prawowedenie* 3:87–90.
- Utevsyky, Boris. 1950. *Wyna w sowetskom ugolownom prawe*. Moskwa: Gos. izd. juryd. lit.
- Zhulev, Vladimir. 1989. *Preduprezdenie dorozno-transportnuh proishestwij: Praktučeskoje posobie*. Moskwa: Jurid. lit.

CRIMINAL LIABILITY FOR UNINTENTIONAL CAUSING DEATH
ACCORDING TO THE CRIMINAL LEGISLATION OF UKRAINE

Summary. The article discusses the basic criminal law problems of protecting human right to life in Ukraine. The theoretical and applied problems of criminal liability for unintentional causing death of a person resulting from the Penal code of the Ukraine are taken into account. The features of the subjective side of the characters of this are highlighted by a set of offenses: guilt, motive and purpose.

Key words: unintentional causing death, fault, the motive and purpose of causing death, car liability, Penal code of the Ukraine